

Utazás Budapest körül

Írta: Szigethy Endre

FELSZÁLLOTT A PÁVA VÁRMEGYEHÁZÁRA, sok legény legénynek szabadulására. Ha én páva volnék, jó kávéval felkelnék, hideg vizet innám, szárnyam csattogatnám, szárnyam csattogatnám — így rémlik fel távoli emlékképpen egy régi népdal, amelynek különös, vontatott muzsikájában annyi mérhetetlen, érthetetlen szomóúság énekel. Ez a népdal járt az eszemben akkor is, amikor néhány hete a pesti megyeháza közgyűlési termében alispánválasztó közgyűlésen voltam. Negyvenedik alispánját választotta Pestmegye. Nem a régi formák szerint, hanem titkosan, mint ahogy az mai korhoz illik, de a régi szellemben, a régi hevességgel és lelkesedéssel. Különös volt és megragadó ez az alispánválasztás. Mintha nem is Pesten lettem volna, hanem valahol vidéken, Nógrádban, Zalában, valahol messze a fővárostól. Olyan volt az egész, mintha semmi köze se lett volna Budapesthez. Annnyira mások az arcok; az emberek. A nagybajuszú, lióbarna szemű, fekete kunok báránybőr-sipkásan, csizmával, bekecsben, megyei úrak, a legnagyobb megye földének birtokosai, arisztokraták és főpápok alkották a többséget s úgy éreztem, mikor kiléptem a vármegyeház kapuján, mintha messzi utazásról érkeztem volna vissza — Budapestre.

A MEGYEHÁZA, a pesti vármegyeháza, amelyet annyiszor láttam, amely ott áll a város szívében, a Belváros kellős közepén, akkor jelentkezett bennem, mint különleges érdekesség. A nagyváros szívébe tolt magyar vidék ez a ház, külső és belső megjelenésével egyaránt. És mégis hozzátartozik Budapesthez, ehhez a városhoz, amely lelkében egyre inkább olyan szeretne lenni, mint a vármegyeháza. A budapesti újjáépítés közgyűlési terme egészen más. Mások az ott mozgó emberek megjelenésükben, erőnyelveikkel és hibáikkal, modorukkal és viselkedésükkel — mások. És mégis, Budapest, Budapest közgyűlése valami

tudatalatti érzés kisugárzása nyomán olyanná szeretne lenni, mint a megyegyűlés, olyan hangulatot kiformálni, mint a pesti megyegyűlés hangulata s olyan lelket hordozni, mint a megyéé. Pedig Budapest közgyűlése talán haladóbb gondolkodású. Talán nagyobb érzéke van a modern élet minden megnyilvánulása iránt. Önkéntelen kozmopolitizmusa révén lelki rokonságot tárt a világ metropolisainak aeropagjaival és mégis, lelkével, öntudatlan sejtelmével a megyeházák magyarabb levegője után vágyik. Az, ami a megyegyűlésen maradiságnak látszik, valójában a nemzeti hagyományokhoz való hűséges ragaszkodás és a nemzeti és magyar élet teljessége, harmónikus egysége utáni vágy hatja át ma már a főváros közgyűlésének többségét is.

MILYEN TRADÍCIÓK. élő és erős kapcsolatok fűzik Pestmegyét a múlthoz, a magyar történelemhez! A főispán az alispánválasztó gyűlés megnyitáskor arról emlékezett, hogy Pestmegye közgyűlése Fülek várában tartott, több mint kétszázötven évvel ezelőtt gyűlést, mert a török elől odamenekült karok és rendek, a nemesség ott folytatta a megye alkotmányos életét. Igaz magyar tradíciók élnek a megyegyűlésben s ezek a tradíciók azok, amelyek leginkább hiányoznak a három városból összevetődött magyar fővárosban. Nem megyei, nem kisnemesi, dzsentri tradíciókra gondolok, hanem azokra a tradíciókra, amelyek a patriciusok gyülekezetében élnek olyan városokban, amelyekben patriciusok vannak. Nálunk három-négy generáció városi patriciusokká teszi az utódokat, a boldogabb, nyugodtabb városokban többszáz éves polgári dinasztiák képei függenek egy-egy régi ház falán. A mi sorsunk más volt s Budapestnek össze kell olyadnia lélekben a megyék nemzetével, a megyék népével, hogy századok múltán magyar talajba gyökerezett igazi és urbanus tradíciói lehessenek.

Gellérthegy részlet. (Szendrey Géza felvétele.)

MÉGIS. MENNYIRE BUDAPESTHEZ tartozik ez a megyeháza, érzi az ember, mikor egyik udvarán vörösmárványba vésett feliratot olvas, amely így szól: «A vármegyeházának ez ódon falai nyöglék a nagy szultánok világverő hadait, de látták Buda és Pest felszabadítását is az idegen járom alól 1686-ban. Pedig a vármegyeházának csak ezek a régi udvari részei lehetnek kétszázötven évnél idősebbek, mert a városházutcai frontja csak 1838-ban épült meg. Mennyire magyar sorsszerűség mutatkozik meg abban is, hogy az egykori Gránátos-utcára nyíló telket úgy kellett visszavásárolni kemény négyezer forintokért Puchnek Rikárd császári hadbiztostól, aki az osztrák kincstártól kapta — ajándékba. Pest városa vette meg a telket a hadbiztostól s tőle szerezte meg a megye, hogy felépítse a telken és a rajta lévő romokon az új vármegyeházát. A magyar földet, a magyar vérrrel szerzett területet még aranyakkal is meg kellett fizetni.

IFJ. ZITTERBARTH MÁTYÁS volt az, aki a pesti megyeháza épületét tervezte és építette. Neves, ünnepelt építő volt a maga korában s feladatát stílusosan, szépen oldotta meg. Az építésznek alkalmazkodnia kellett az adott viszonyokhoz, mert a megyeházának Semmelweis-utcai része már régen megvolt s talán laktanyának, vagy löszerraktárnak használták a törökök idején. A kétemeletes vármegyeháza közepé kissé előre ugrik s korinthusi oszlopokkal, az oszlopok s az épület monumentális térhatásával Pollack Nemzeti Múzeumára emlékeztet.

MEG KELL NÉZNI A VÁRMEGYEHÁZA UDVARÁT. Ha belép az ember, mintha nem is Pesten volna. A tág négyszög alakú udvar oszlopai, sárgás színe vidéki kastélyokra,

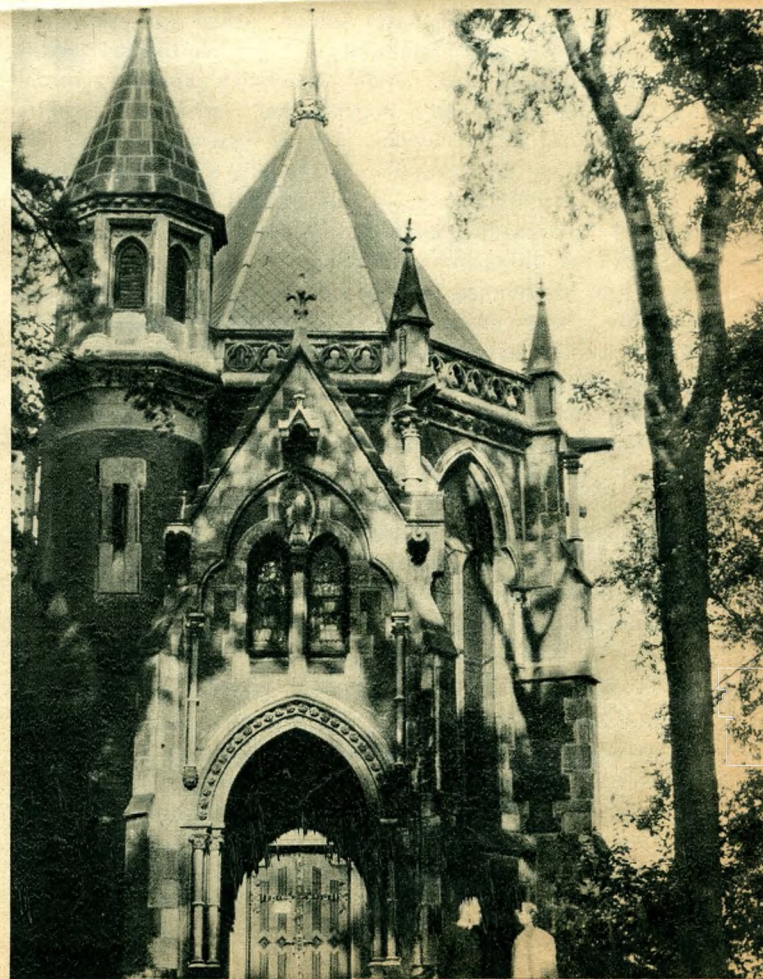
udvarházakra emlékeztet. Az emeleti dóroszlopok sora, a földszinti árkádok különös meghittséget, otthoniasságot ébresztenek a belépőben. Mintha az építész éppen azt akarta volna hangsúlyozni, hogy amikor ide belépünk, kiléptünk a fővárosból, kiléptünk a polgári világból és a falu világába értünk. Milyen kár, hogy a vármegye múzeuma már nincs meg s anyaga, hogy-hogy nem, szétszóródott abban a korban, amikor nem sokat törődtek a múlttal.

*

NÉGY UDVARA IS VAN a megyeházának s mindegyik más. Egyik udvarán valamikor rabok sétáltak. Szuronyos örök jártatták itt meg a cellák lakóit, itt őrizték a pandúrok az alföldi betyárokat. Ma virágok, gypágyak színesednek azon a helyen, ahol valamikor véres és romantikus betyárhősök jártak. Ez az udvar lesz az emlékek udvara. Itt állították fel azt az oszlopsonkot, amelyet nyáregyházi Nyáry Pál, a negyvennyolcas évek nagy alispánjának, a vármegyei közigazgatás reformátorának a tiszteletére helyeztek el. Fáy Andrásnak, a legnagyobb magyar szolgabírónak, Széchenyi István tanítómesterének, Kazinczy Ferencnek és Hajnóczy Józsefnek az emléke is itt talál hajlékot a megyeháza virágos pantheonjában.

*

BUDAPEST nemcsak az ország fővárosa, hanem az ország legnagyobb vármegyéjének, Pestmegyének a székhelye is. Az ország fővárosa és a megye székhelye hosszú-hosszú évekig nem találtak egymásra. Talán mégis csak eljön az ideje annak, hogy a megyeszékhely és az ország fővárosa összelálkoznak a magyarság, a történelmi múlt és a nemzet jövőjének közös szeretetében és együttes ápolásában.

Margitszigeti kápolna. (Binder Ilona felvétele.)